

**MINISTERUL EDUCAȚIEI, CERCETĂRII, TINERETULUI ȘI SPORTULUI
UNIVERSITATEA „1 DECEMBRIE 1918” ALBA IULIA
FACULTATEA DE ISTORIE ȘI FILOLOGIE**

TEZĂ DE DOCTORAT

-REZUMAT-

**COORDONATOR ȘTIINȚIFIC:
Prof. univ. dr. Mircea Braga**

DOCTORAND: Ciocan Alexandru

**ALBA IULIA
2010**

**MINISTERUL EDUCAȚIEI, CERCETĂRII, TINERETULUI ȘI SPORTULUI
UNIVERSITATEA „1 DECEMBRIE 1918” ALBA IULIA
FACULTATEA DE ISTORIE ȘI FILOLOGIE**

CONFIGURĂRI OBSESEIVE ÎN SIMBOLISMUL ROMÂNESC

-REZUMAT-

**COORDONATOR ȘTIINȚIFIC:
Prof. univ. dr. Mircea Braga**

DOCTORAND: Ciocan Alexandru

**ALBA IULIA
2010**

CUPRINS

Preambul	5
Cap. I Mentalul simbolist francez	6
1.1 Artă și societate.....	6
1.2 Decadența.....	12
1.3 Romantism și simbolism. „Marile descoperiri”.....	17
1.4 Antichitatea contraatacă: naturism și romanism.....	32
1.5 Simbolismul ca pretext. Trei individualități creatoare.....	36
1.6 Scurtă sinteză.....	53
Cap. II Implant simbolist în cultura autohtonă. Mimetism și autenticitate	56
2.1 Dragonul din Alca.....	56
2.2 Simbolismul românesc – între „ruinurile” romantice și „regatele artificiale”.....	69
Cap. III Creația – între simptom și vizionarism	88
3.1 Despre sursele creației.....	88
3.2 Artistul – arhitect sau „mag”?.....	95
Cap. IV Obsesiile artei, obsesiile criticii	101
4.1 Obsesii și obsesii.....	121
4.2 Schiță de tipologie a obsesiilor. Modă și autenticitate.....	124
4.2.1 Obsesiile programatice.....	124
4.2.2 Obsesiile personal-impuse.....	134
4.2.3 Obsesiile autentice.....	144

Cap. V Bacovia	146
5.1 În căutarea esteticii pierdute.....	155
5.2 Lista lui Caraion.....	159
5.3 Despre boală – în text și nu numai.....	167
5.4 Ființă bacoviană, timp și spațiu.....	171
5.4.1 „Sunt eu la ușa înghețată...”.....	191
5.4.2 „Parfume” tari și roze.....	203
5.4.3 „...un emigrant în interior”.....	209
Cap. VI Macedonski	213
6.1 Dreadnought! – prevalarea schemei de cucerire.....	217
6.2 „Thalassa! Thalassa!”.....	225
6.3 „Foamea de Unu” și „voința de putere”.....	233
6.4 Note pe marginea unor exerciții de formă.....	251
Concluzii	256
Bibliografie	259

CUVINTE CHEIE

Symbolism, mental, psihocritică, Charles Mauron, structură, obsesie, metafore obsedante, Jean Burgos, schemă, imaginar.

REZUMAT

Pentru symbolism, istoria noastră literară manifestă întrucâtva o simpatie aparte. Este, din multe puncte de vedere, primul nostru moment de sincronizare, chiar dacă doar parțială. Și mai mult, formele fără fond par să reușească a-și umple conținutul în mod original. Symbolismul a însemnat salvarea de un anacronism ce tindea să se generalizeze. Oricât de mari poeți, Coșbuc sau Alecsandri nu mai puteau rămâne etaloanele poeziei autohtone într-un sfârșit de veac în care în restul Europei se forja un nou limbaj poetic.

Symbolismul a trebuit, în mod firesc, să înfrunte toate obstacolele unui conservatorism literar bine înrădăcinat. Lipsa de coerență a teoriilor care, în mod discontinuu, treceau granița precum și atmosfera pe care o răspândea – în care se amestecau deopotrivă „greața” sfârșitului de secol și o vitalitate mai apropiată de trăiri panteiste decât de exaltări tradiționaliste –, toate acestea au fost resimțite la noi drept semnele... decadentei – o plagă ce tindea să sufoce tot ce era „frumos” în artă.

Pentru a observa în ce fel symbolismul s-a distilat la noi – și care sunt tiparele stabile în care a curs – trebuie mai întâi să aruncăm o privire în laboratorul original. Tabloul va fi, indiscutabil, eclectic și bizar. Dar numai o sintetizare a grefei franceze ne poate edifica asupra a *ce* și *cât* vom regăsi în curentul românesc. Înțelegerea mentalului autohton – ca reacție la transplantul realizat – se poate face numai după o astfel de privire.

Am realizat, prin urmare, în primul capitol al lucrării o privire asupra mentalului simbolist francez și a influențelor care l-au modelat, transformându-l în terenul propice symbolismului. Între chestiunile luate în discuție încă de la început am considerat-o indispensabilă pe cea care vizează *decadentismul*. Ceea ce inițial a constituit o acuză – etichetarea unor grupuri de artiști cu acest apelativ care vroia a trimite la ideea de corupție morală și ancorare în non-valori – a devenit treptat un blazon pentru artiștii (în special poeți) care își plasau voit destinul „sub o stea potrivnică”. Principala discuție se axează în jurul decadentismului ca revoluție ce aduce pentru prima oară în mod serios în lumină chestiunea

„esteticii urâtului”. Departe de a fi semnul unei istoviri sterile și al punctului cel mai de jos al pantei, decadentismul a însemnat de fapt prăbușirea unor forme în cea mai mare parte clasice și romantice și nașterea din cenușa acestora a unor structuri moderne.

Dincolo de suflul decadent, simbolismul se concretizează – asemenea altor curente culturale – în urma unei sinteze de teorii și în urma unor neîntrerupte conflicte ideologice. Astfel, pe lângă romantismul care se încapățâna să supraviețuiască (și să combată noua „școală”), orientări efemere (și doar parțial legitime) ca naturismul ori romanismul vin să alimenteze efervescenta ideologică. În afara acestor conflicte – care au un indiscutabil rol modelator – simbolismul stă sub semnul ideilor baudelairiene care transformă poetul din versificator în „mag” capabil să capteze și să transcrie șoaptele „pădurii de simboluri”. Poezia tinde să devină o formă particulară de cunoaștere, abandonând descriptivismul. Sugestia este principiul de bază și nu picturalul. Îndepărtarea de *ut pictura poesis* lasă loc noului crez: „De la musique avant toute chose”. Aproximarea dintre muzică și poezie – proiectată a se îndrepta înspre o contopire –, făcută și prin exploatarea intensă (și abuzivă, în multe privințe) a lui Wagner duce în principal la sensibile modificări de formă (se caută acum o „muzicalitate internă” în detrimentul celei externe – mult prea facilă) dar împinge și la un experimentalism bizar. Teoria instrumentalismului lui René Ghil ori „audiția colorată” a lui Rimbaud nu au totuși un impact hotărâtor.

Dincolo de multiplele teorii vehiculate (care au întreținut permanent o doctrină simbolistă compozită) am considerat necesară o privire sumară asupra a trei individualități creatoare: Baudelaire, Rimbaud și Mallarmé. Chiar dacă raportările acestora al simbolism sunt sensibil diferite, prin filtrul creației acestora se poate înțelege mai bine cum a funcționat concret mașinăria simbolistă. În urma analizei am încercat o privire de ansamblu și o schiță a principiilor importante ale curentului care s-au constituit, printre altele, într-un corpus care a fost importat și la noi.

Al doilea capitol este dedicat transplantului simbolist în cultura noastră. Fiind o tendință „de import” lucrurile se complică deoarece nu avem o simplă rețetă care va fi urmată, ci mai mult o sumă de idei orientative care, precum am încercat să demonstrăm, sunt înțelese și aplicate în grade diferite. „Terenul viran” care era literatura autohtonă a primit cu reacții amestecate „ultima modă” franceză; cu o tradiție literară autentică de mai puțin de un secol și cu un clasicism și un romantism încă neconsumate, literatura noastră adoptă cu reticență simbolismul. Fără pregătirea teoretică necesară, ce se importă este adesea prost sau doar parțial înțeles, astfel că în majoritatea cazurilor putem vorbi de imitații ale formei. Dar, în cele din urmă, simbolismul românesc va aparține cu adevărat minorilor – celor care au încercat, pe alocuri cu exces de zel, să pună în practică doctrina simbolistă, așa cum s-a conturat ea la noi.

Această doctrină (în continuare compozită și nu tocmai limpede), este la noi rezultatul eforturilor teoretice (și nu numai) ale lui Macedonski și ale lui Ovid Densusianu. Notele specifice ale curentului (și implicit obsesiile), sunt, pentru minori, în cea mai mare parte de suprafață. *Spleenul* bântuie creațiile acestora împreună cu o întreagă recuzită vizibil împrumutată. Simboliștii și programează și descriu nevrozele – marele lor „păcat”.

Pentru a discuta însă despre obsesii și structuri stabile subterane textelor este nevoie de o înțelegere nu doar a mecanismelor simboliste franceze și autohtone, ci și a celor creației înseși – motiv pentru care am dedicat un scurt capitol modurilor în care creația poate fi plasată între o muncă laborioasă de „arhitect” și una de interpretare și transcriere a unui flux care nu mai este controlat de artist. Precum afirma Baudelaire, acesta nu face decât să asculte ceea ce universul înconjurător îi transmite. Practic i se oferă acces la o cunoaștere superioară. Perspectiva nu este acceptată de Mallarmé care vede în poem, dimpotrivă, o creație cu posibilități de rafinare aproape inepuizabile. Poemul este un obiect ce trebuie cizelat și în care emoțiile nu au ce căuta (repudierea emoțiilor în stil romantic este o constantă a simbolismului).

Pentru că în cele din urmă obsesia este punctul important al cercetării noastre (cu alte cuvinte structura relativ stabilă și recurentă), o stabilire a câtorva concepte operaționale a apărut ca necesară. În *Obsesiile artei, obsesiile criticii* am realizat, pe de o parte, o clasificare și definire a principalelor tipuri de obsesii care pot influența artistul, repercutându-se implicit și în text (în grade și forme care trebuie analizate cu prudență), iar pe de alta, o inventariere a metodelor critice prin care s-a încercat determinarea structurilor obsedante ale operei literare – cu alte cuvinte găsirea și clasificarea unor invarianți pe care aceasta se construiește. *Între structurile antropologice ale imaginarului* a lui Gilbert Durand (care operează la delimitarea a două regimuri de structuri – nocturn și diurn) și psihocritica mauroniană (care „păcătuiește” prin insistarea pe o legătură riscantă cu biograficul) am încercat să conturăm o metodă de lucru, sau cel puțin să izolăm ceea ce se dovedește adecvat unui studiu al obsesiilor simboliste. Plasat între Freud și Jung, simbolismul îl depășește pe primul (implicit o psihanaliză freudiană aplicată – cum este psihocritica – se dovedește depășită și limitativă), anticipându-l însă pe al doilea. Ceea ce se va contura ca o compozită metodă de lucru va fi în fapt un demers apropiat de cel propus de Jean Burgos în *Pentru o poetică a imaginarului*, completat de elementele antropologiei Durandiene precum și de frânturi din psihocritică (precum se știe, până la verificarea cu biografia, metoda denotă un potențial real).

Următoarele două capitole au fost dedicate analizei propriu-zise, prin care am încercat să identificăm în operele a doi poeți reprezentativi pentru simbolismul românesc – Macedonski și Bacovia – structuri subterane recurente și, în cele din urmă, schemele în care

acestea se înscriu (schema fiind capabilă să transeandă nu doar etape diferite de creație dar și genuri literare). În cazul lui Bacovia am conturat o schemă de *retragere*, o mișcare de du-te-vino în esență regresivă, de punere la adăpost. Încercând să acceadă la zone care îi sunt refuzate, eul se vede împins pe un drum a cărui finalitate este găsirea unei fortărețe, a unui spațiu securizant (casa iubitei sau, mai rar, propria casă) care să îl delimiteze de o lume ostilă. Rătăcirile bacoviene sunt întotdeauna regresive – cucerirea nu se manifestă decât prin vagi bătăi la uși care nu se deschid niciodată. Textele reflectă nu doar la nivel ideatic schema, ci și prin „urzeala” lor. Bătălia cu timpul (elementul hotărâtor, după Burgos) este de fapt o fugă permanentă în care momentele de securitate sunt rare.

Macedonski ilustrează cazul invers, schema dominantă fiind la el una de cucerire. Pentru el retragerile nu sunt un scop în sine, ci doar etape intermediare de regenerare pentru întoarcerea în luptă. Când mimează sau chiar trăiește retragerea, eul liric de fapt pregătește contraofensiva. Pentru Macedonski, în text ca și în viața reală, existența unui „tu”, a unui inamic care să canalizeze întreaga gamă de frustrări, este imperios necesară. Când acesta nu există, el este inventat. În cazul său, schema de cucerire propusă de Burgos se verifică pe deplin. Textul este privit și manevrat ca în ideea de a înstăpâni și domina timpul printr-o umplere a spațiului. Atacul este singura reacție pe care poetul o vede în fața celui mai mare dușman – timpul. Atât poezia, cât mai ales proza verifică din plin această ipoteză. Bucățile de proză sunt succinte și intense cuceriri în care dominație se exercită cu ferocitate (evident, satisfacerea iluzorie a pulsionilor, recognoscibilă din psihanaliza freudiană, acționează din plin).

Antiteza dintre cele două individualități creatoare luate în discuție este evidentă. Dar mai important este faptul că în cele două tipuri de scheme regăsim în mod diferit influența tipurilor de obsesii delimitate anterior. În vreme ce pentru Bacovia obsesiile personal-impuse dau tonul, pentru Macedonski alături de acestea acționează foarte puternic și cele programatice (care la Bacovia aproape că lipsesc, sau, când sunt prezente au efect doar asupra formei). Din doctrina simbolistă se preiau, așadar, doar anumite elemente, ea neacționând puternic și unitar asupra celor doi creatori. Condiția de pretext a doctrinei simboliste este mai mult decât evidentă. Obsesiile derivate direct din modă se regăsesc exploatate doar în creațiile minorilor, care marșează pe un set de principii pe care le resimt nu doar profund simboliste, dar și drept fermenți ai noii lirici. Plasarea circumspectă (și critică) față de simbolism a lui Macedonski și a lui Bacovia este firească. Marii creatori s-au plasat (voit sau nu) tot în afara curentului, în cele din urmă, și în Franța – Baudelaire, Rimbaud și Mallarmé nu sunt considerați, astăzi, drept simbolști decât cu o sumă de amendamente (și uneori nici măcar așa). Amalgamul de tendințe frecventate de Macedonski (de la clasicism până la

instrumentalism și prefigurări ale avangardei) îl fac pe acesta să practice un simbolism de factură proprie și niciodată stabilizat în tipare. Pentru Bacovia, simplitatea exprimării și, în ultima fază, destructurarea limbajului, înseamnă apropieri de expresionism sau chiar postmodernism *avant la lettre*. Structuri obsedante există, așadar, la ambii, dar ele sunt tributare mai puțin simbolismului în ansamblu, mai mult fiind rezultanta unor împrumuturi selective din ceea ce avea curentul să ofere.

Ceea ce am încercat nu poate fi, desigur, creditat decât ca schițarea unui drum. Simbolismul este departe de a putea fi prins în tipare. Situația sa nu este mai tragică decât a altor curente cu blazon la fel de concret. Ca orice școală, cea simbolistă a socotit mai întâi că a descoperit elixirul poeziei absolute – sau măcar că a prefigurat pașii spre alchimia acestuia. Asta în perioada post-baudelairiană, cea care este de fapt „trecută în dicționar” drept simbolistă, pentru că Baudelaire nu a dorit școală și cu atât mai puțin discipoli. Lungile ședințe de exorcizare ori ascultarea a ceea ce șoptește „pădurea de simboluri” – adică ceea ce s-a constituit drept poezie baudelairiană – nu pot fi concepute drept un spectacol cu public, în genul atmosferei cenaclurilor literare. Și nu doar Baudelaire; nici Rimbaud, Mallarmé, Verlaine ori Valéry nu au considerat poezia drept altceva decât o experiență individuală; uneori chiar *prea individuală*...

În măsura în care se poate contura un scop al simbolismului – prin suprapunerea țărilor simboțiștilor și stabilirea unui numitor comun, nu creditând manifestele și campaniile de presă – acesta ar fi întemeierea unui nou limbaj poetic și accesarea la o cunoaștere autentică prin intermediul poeziei. Poezia să fie un pretext și nu o finalitate. Se prefigurează deja rolul accentuat pe care Burgos îl acorda cititorului, socotind opera definitivată abia prin intervenția *modelatoare* a acestuia din urmă și plasându-l în postura unui creator, deoarece el nu face altceva decât să umple albiile construite de creatorul-prim, poetul.

În ce măsură dezideratele vehement clamate au dat roade, contează ceva mai puțin. Cert este că, așa cum sublinia Hugo Friedrich, simbolismul lasă o amprentă adâncă asupra liricii moderne. Arta cunoaște o nouă eră, post-simbolistă, impregnată de „marile descoperiri poetice”, în mod asemănător cartografiei care resimte marile descoperiri geografice. Sigur, simbolismul nu este paradigma care, asemenea anului 1, să împartă o istorie în două porțiuni masive. Dar scânteile aprinse sunt incontestabile, deoarece la focul aprins din ele s-a forjat mai tot ceea ce, într-un tumultuos secol XX, a purtat numele de *modernism*.

Simbolismul are și va avea întotdeauna parfum franțuzesc și belgian. Și nu este doar o chestiune de paternitate; în mod firesc, simbolismul exprimă în primul rând mentalul zonelor acestea. A fost socotit drept universal, european, ca mai toate tendințele moderniste – care nu

mai puteau fi expresia niciunui naționalism. Observația este doar parțial îndreptățită. Dispariția nuanțelor regionale, tendința de abstractizare și abandonul militantismului (nu putem considera definitivă secțiune de poezie socială pe care curentul o adăpostește mai mult incidental decât programatic) nu înseamnă și desprinderea de mediul social.

Nașterea simbolismului se leagă de ceea ce însemna mașinism și *mal du siècle* în a doua jumătate a secolului XIX. Or aceste noțiuni se resimt diferit în statele Europei. Acesta este și cauza pentru care a fost inițial respins la noi – în pretinsa ei universalitate, „limba simbolistă” era socotită drept neadecvată pentru sufletul legănat de alternanța deal-vale. Să nu uităm că Bacovia, cel pe care cu atâtea amendamente îl socotim totuși cel mai mare poet simbolist român, „strâmba din nas” după lectura francezilor. Erau interesați, dar nu (ni) se potriveau, în opinia lui. Nu ne exprimau. Iată cum universalitatea nu este atât de... universală. Firește, această universalitate se referea la o sumă restrânsă de principii și tehnici, nu la tonul general, așa cum l-a resimțit Bacovia. Și astfel amendată, noțiunea s-a impus și la noi.

Trebuie în cele din urmă să admitem că într-adevăr, marii simbolisti francezi, trecuți printr-o improvizată grilă a simbolismului – rezultantă a multiplelor corecții ideologice de pe parcurs – „nu trec”. În mod ciudat – adică în lipsa unei sincronizări adecvate – la noi situația se repetă. Marii simbolisti nu sunt decât simbolisti „cu viză”, fiind ori veniți din „provincia” romantică, ori în drum spre expresionism. Nu ne rămâne decât să constatăm că – fiind prudenți în judecată – *la noi*, simbolismul autentic, de dicționar, a aparținut planului doi, minorilor. Ceea ce nu înseamnă că Bacovia ori Minulescu ori Macedonski nu sunt, într-un fel, simbolisti. Pentru ei însă, ceea ce s-a distilat în Franța a fost de cele mai multe ori *prea mult*. Nu ne putem ascunde de faptul că simbolismul, în esența sa, a fost doar parțial și defectuos înțeles – cel mai adesea doar prin tehnicile de suprafață.

Și atunci, există un mit al curentului românesc? Adică obsesii care să fi canalizat programatic scrisul simbolistilor români. Putem regăsi structuri de profunzime care să fie predominant amprenta simbolismului francez? Analizele pe care le-am întreprins lasă cu greu loc unei asemenea idei. În afara tabloului minorilor, individualitățile creatoare de talia unui Bacovia, Minulescu, Macedonski, Fundoianu, chiar și Dimitrie Anghel, folosesc vizibil trăsăturile simboliste drept pretext. Ideologia simbolismului francez pare o imensă piesă de teatru vizionată de regizori; o apreciază, promit să preia în bloc o serie de tehnici, dar concret pleacă fiecare cu câte o idee pe care o vor exploata diferit.

Structurile obsedante sunt și profund personalizate. Asemănările dintre ele sunt opera coincidențelor - ori a fireștilor afinități *dintre autori* – și mai puțin opera curentului. Acesta ar fi trebuit să ofere un ecleraș oarecum comun. Dar pasta a fost fabricată în laboratoare diferite, deși pașii rețetei s-au respectat într-o anumită măsură. La noi, acest ecleraș, când nu a sunat

fals (rezultat al unui mimesis de suprafață) a fost suficient de marcat de amprenta personală (obsesiile personal-impuse și cele autentice) încât să fie greu de trecut în tabelul elementelor periodice ale simbolismului.

Cu siguranță, toate teoriile neînțelese sau parțial înțelese – de la captivantele și prognozatele apropieri dintre muzică și poezie până la receptivitatea la „pădurea de simboluri” – alături de tot ceea ce s-a distilat prin saloanele și cafenelele vremii au forțat o ieșire mai timpurie de sub zodia neoclasicismului și neoromantismului. Detronarea brutală a lui Alecsandri pe care Macedonski încerca din răspuț să o concretizeze nu se realizează prin campanii de presă și prin ridicole acuze – Macedonski îi reproșează că nu a refuzat un premiu „autoacordat”, invocând existența unor scriitori (se poate ghici la cine se referea) mai „în nevoie” decât înstăritul bard. Operele detronează și repun pe tron. Legat de același Macedonski, „cazul” Eminescu este edificator – rămas față în față cu *opera*, Macedonski se dovedește neputincios. O dată dispărut și el, cele două opere își regăsesc în mod natural locurile.

Ceea ce se produce ca efect al simbolismului „de împrumut” este captarea suflului modernității; fără a se prelua și digera neapărat cele mai bune „produse” simboliste (îl includem aici, cu amendamentele de rigoare, pe Mallarmé), „declicul” se produce totuși. Simbolismul trebuie privit, așadar, ca o revoluție de la flacăra căreia se aprind alte torțe – printre care și a noastră. Obsesiile pe care le aducea cu sine, chiar dacă puțin transplantabile dincolo de stratul superficial al creațiilor voit concepute „în cheie” simbolistă, vor ajuta la distilarea unor principii adaptate mediului de transplant și vor contribui, alături de indispensabilul fond de originalitate al autorilor noștri, la conturarea a ceea ce, cu atâtea amendamente, dar aproape și cu atâtea reușite notabile, se va numi *simbolism românesc*.

BIBLIOGRAFIE

Acquisto, Joseph, *French Symbolist Poetry and the Idea of Music*, Ashgate Publishing Co.,

2006

Anghelescu, Mircea, *Scriitori și curente*, București, Editura Eminescu, 1982

Anghelescu, Mircea, *Literatură și biografie*, București, Editura Universal Dalsi, 2005

Anghelescu, Mircea, *Al. Macedonski, Versuri și proză*, antologie, studiu introductiv, tabel
cronologic stabilit de, București, Editura Albatros, 1996

Ardeleanu, Virgil, *Proza poezilor*, București, Editura Pentru Literatură, 1969

Aries, Philippe, Duby, George (coord.), *Istoria vieții private, VII-VIII. De la epoca luminilor
la primul război mondial*. Traducere de Constanța Tănăsescu,
București, Editura Meridiane, 1996

Aug. Doinaș, Ștefan, *Poezie și modă poetică*, București, Editura Eminescu, 1972

Babeți, Adriana, *Dandysmul. O istorie*, Iași, Editura Polirom, 2004

Bachelard, Gaston, *Aerul și visele. Eseu despre imaginația mișcării*. Traducere de Irina
Mavrodin. În loc de prefață: DUBLA LEGITIMITATE de Jean
Starobinski. Traducere de Angela Martin, București, Editura
Univers, 1997

Bachelard, Gaston, *Poetica reveriei*. Traducere din limba franceză de Luminița Brăileanu.
Prefață de Mircea Martin, Pitești, Editura Paralela 45, 2005

Bachelard, Gaston, *Psihanaliza focului*. În românește de Lucia Ruxandra Munteanu. Prefață:
Romul Munteanu, București, Editura Univers, 1989

Bacovia, G., *Opere*, București, Editura Fundației Culturale Române, 1994

Bacovia, George, *Plumb: versuri, proză*. Col. iniț. și coord. Anatiș și Dan Vidrașcu, Chișinău,
Editura Litera, 2001

- Badiou, Alain, *Handbook of inaesthetics*. Translated by Alberto Toscano, Stanford University Press, 2005
- Bahtin, M., *Probleme de literatură și estetică*. Traducere de Nicolae Iliescu. Prefață de Marian Vasile, București, Editura Univers, 1982
- Balotă, Nicolae, *Umanități. Eseuri*, București, Editura Eminescu, 1973
- Baudelaire, Charles, *Critică literară și muzicală. Jurnale intime*. Traducere și note de Liliana Țopa. Studiu introductiv de George Bălan, București, Editura Pentru Literatură Universală, 1968
- Baudelaire, Charles, *Les Fleurs du mal. Florile răului*, Chișinău, Editura Guvinas, 2001
- Baudelaire, Charles, *Jurnale intime. Paradisuri artificiale*. Traducere din franceză de Claudiu Soare, Târgoviște, Editura Pandora-M, 2002
- Baudelaire, Charles, *Œuvres complètes*, édition de Claude Pichois, 2 tomes, Paris, Gallimard, Bibliothèque de la Pléiade, 1975-1976
- Baudelaire, Charles, *Pictorul vieții moderne și alte curiozități*. Antologie, traducere, prefață și note de Radu Toma, București, Editura Meridiane, 1992
- Barthes, Roland, *Romanul scriiturii. Antologie*. Selecție de texte și traducere de Adriana Babeți și Delia Șeptețean-Vasilii. Prefață Adriana Babeți. Postfață Delia Șeptețean-Vasilii, București, Editura Univers, 1987
- Bădărău, George, *Simbolismul*, Iași, Institutul European, 2005
- Béguin, Albert, *Sufletul romantic și visul*. Trad. rom. De Dumitru Țepeneag, București, Editura Univers, 1998
- Boia, Lucian, *Pentru o istorie a imaginarului*. Traducere de Tatiana Mochi, București, Editura Humanitas, 2000
- Bote, Lidia, *Simbolismul românesc*, București, Editura Pentru Literatură, 1966

- Botez, Adriana, *Wagner și wagnerismul în cultura franceză a secolului al XIX-lea*, Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, 2007
- Boulumie, Arlette (coord.), *Creație și maladie. Suferința, boala subordonează și stimulează creația*. Prefață de Michel Tournier. Traducere de Constantin Sfeatcu, București, Editura Artemis, 2006
- Braet, Herman, *L'Acceuil fait au Symbolisme en Belgique, 1885-1900*, Accadémie Royale de langue et littérature française, Bruxelles, 1967
- Braga, Corin, *10 Studii de Arhetipologie*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1999
- Braga, Corin, *De la arhetip la anarhetip*, Iași, Editura Polirom, 2006
- Braga Mircea, *Destinul unor structuri literare*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1979
- Braga, Mircea, *Replieri interpretative*, Sibiu, Editura Imago, Sibiu, 2003
- Braga, Mircea, *Teorie și metodă*, Sibiu, Editura Imago, 2002
- Bratu, Savin, *De la Sainte-Beuve la noua critică*, București, Editura Univers, 1974
- Burgos, Jean, *Pentru o poetică a imaginarului*. Traducere de Gabriela Duda și Micaela Gulea. Prefață de Gabriela Duda, București, Editura Univers, 1988
- Caillois, Roger, *Abordări ale imaginarului*. Traducere din limba franceză de Nicolae Baltă, București, Editura Nemira, 2001
- Caillois, Roger, *L'homme et le sacre*, Paris, Gallimard, 1950
- Caillois, Roger, *Images, images*, José Conti, Paris, 1966
- Caraion, Ion, *Bacovia. Sfirșitul continuu*, București, Editura Cartea Românească, 1977
- Cassou, J., *Encyclopédie du symbolisme*, Somogy, Paris, 1970
- Cazimir, Ștefan, *Alfabetul de tranziție*. Ediția a doua, revăzută, București, Editura Humanitas, 2006
- Caws, Mary Ann, *Manifesto: A Century of Isms*, Lincoln: University of Nebraska Press, 2001

- Călinescu, G., *Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent*. Ediția a II-a, revăzută și adăugită. Ediție și prefață de Al. Piru, București, Editura Minerva, 1982
- Călinescu, Matei, *Aspecte literare*, București, Editura Pentru Literatură, 1965
- Călinescu, Matei, *Cinci fețe ale modernității, Modernism, avangardă, decadență, kitsch, postmodernism*. Ediția a II-a, revăzută și adăugită, București, Editura Polirom, 2005
- Călinescu, Matei, *Conceptul modern de poezie (De la romantism la avangardă)*, București, Editura Eminescu, 1972
- Câmpan, Diana, *Singurătăți suprapuse. Studii de literatură comparată*, Sibiu, Editura Imago, 2004
- Cărlugea, Z., *Alexandru Macedonski – Palatul fermecat. Eseu asupra barocului macedonskian*, Târgu-Jiu, Editura Alexandru Ștefulescu, 1997
- Chartier, Jean-Pierre, *Introducere în psihanaliza lui Sigmund Freud*. Traducere și note de Michaela Brândușa Malacinschi. Prefață și note de dr. Leonard Gavrilu, Editura IRI, București, 1998
- Chiciudean, Gabriela, *Incursiune în lumea simbolurilor*, Sibiu, Editura Imago, 2004
- Chiscop, Liviu, *George Bacovia. Biobibliografie*, Comitetul de Cultură și Educație Socialistă, Bacău, 1972
- Ciocârlie, Livius, *Pornind de la Valéry*, București, Editura Humanitas, 2006
- Ciopraga, Constantin, *Personalitatea literaturii române – o încercare de sinteză*, Iași, Editura Junimea, 1973
- Citti, Pierre, Contre la décadence**. Histoire de l'imagination dans le roman, 1890-1914, Paris, Presses Universitaires de France, 1987
- Codreanu, Theodor, *Complexul Bacovia*, București, Editura Litera Internațional, 2004

- Collot, Michel, *La poésie moderne et la structure d'horizon*, Presses Universitaires de France, Paris, 1989
- Compagnon, Antoine, *Les cinq paradoxes de la modernité*, Seuil, Paris, 1990
- Conroy, Ellen, *The Symbolism of Colour*, London, William Rider & Son Limited, 1921
- Constantinescu, Pompiliu, *Scrieri*, vol. I., ediție îngrijită de Constanța Constantinescu, cu o prefață de Victor Felea, București, Editura Pentru Literatură, 1967
- Craia, Sultana, *Francofonie și francofilie la români*. Ilustrații de Gheorghe Buluță. Traducerea prefeței și a rezumatului în limba franceză de Cireașa Gabriela Grecescu, Iași, Editura Demiurg, 1995
- Craia, Sultana, *Vis și reverie în literatura română*, București, Editura Minerva, 1996
- Dastur, Françoise, *Moartea. Eseu despre finitudine*, Traducere din franceză de Sabin Borș, București, Editura Humanitas, 2006
- De Gourmont, Remy, *Eseuri*, Traducere și prefață de Alexandru George, București, Editura Univers, 1975
- Delvaille, Bernard, *La poésie symboliste*, Seghers, Paris, 1971
- Densusianu, Ovid, *Opere. IV,V*. Ediție critică de B. Cazacu, Ioan Șerb și Florica Șerb. Teorie, estetică, istorie și critică literară. Publicistică. Text ales și stabilit de B. Cazacu, Ioan Șerb și Florica Șerb. Note și comentarii de Ioan Șerb și Florica Șerb, București, Editura Minerva, 1981
- De Solier, René, *Arta și imaginarul*. Traducere de Mariana și Leonid Dimov. Cuvânt înainte de Eugen Barbu. Prefață de Ion Pascadi, București, Editura Meridiane, 1978
- Dolinescu, Margareta, *Parnasianismul*, București, Editura Univers, 1979
- Draguet, Michel, *Le symbolisme en Belgique*, Fond Mercator, 2004

- Drăghicescu, D., *Din psihologia poporului român. Studiu introductiv* Virgil Constantinescu-Găliceni, Îngrijire ediție, note Elisabeta Simion, București, Editura Historia, 2006
- Drimba, Ovidiu, *Istoria literaturii universale*, vol. II. Ediție definitivă, București, Editura Saeculum I.O., 2001
- Dodds, E. R., *Dialectica spiritului grec*, Traducere de Catrinel Pleșu, Prefață de Petru Creția, București, Editura Meridiane, 1983
- Dufrenne, Mikel, *Fenomenologia experienței estetice*, vol. I și II. Cuvânt înainte și traducere de Dumitru Matei, București, Editura Meridiane, 1976
- Dimitriu, Daniel, *Bacovia*, Iași, Editura Junimea, 1981
- Dimitriu, Daniel, *Grădinile suspendate. Poezia lui Alexandru Macedonski*, Ediția a II-a, Iași, Editura Polirom, 1999
- Duvignaud, Jean, *Sociologia artei*. Traducere de Natalia Ionescu, București, Editura Meridiane, 1995
- Enăchescu, Constantin, *Tratat de psihanaliză și psihoterapie*. Ediția a III-a, București, Editura Polirom, 2007
- Evseev, Ivan, *Cuvânt-Simbol-Mit*, Timișoara, Editura Facla, 1983
- Evseev, Ivan, *Dicționar de simboluri și arhetipuri culturale*, Timișoara, Editura Amarcord, 1994
- Fanache, V., *Bacovia. Ruptura de utopia romantică*. Ediția a II-a, revizuită, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2000
- Fanache, V., *Eseuri despre vârstele poeziei*, București, Editura Cartea Românească, 1990
- Filimon, Valeriu, *Imaginarul și publicul literar. Sistematica receptării operelor literare de către publicul literar*, București, Editura Paco, 2001
- Filimon, Valeriu, *Poetica imaginarului românesc*, București, Editura Paco, 2001

- Firan, Florea, M. Popa, Constantin, *Macedonski. Bacovia. Symbolismul românesc*. (Antologie comentată) alcătuită de Florea Firan și Constantin M. Popa, Craiova, Editura Macedonski, 1993
- Flămând, Dinu, *Ascunsul Bacovia*, Bistrița, Editura Pergamon, 2007
- Flămând, Dinu, *Intimitatea textului*, București, Piața Scînteii 1, Editura Eminescu, 1985
- Flămând, Dinu, *Introducere în opera lui G. Bacovia*, București, Editura Minerva, 1979
- Foucault, Michel, *Histoire de la folie à l'âge classique*, Editions Gallimard, 1972
- Foucault, Michel, *Ordinea discursului. Un discurs despre discurs*. Traducere de Ciprian Tudor, București, Editura Eurosong & Book, 1998
- Forest, Phillipe, *Le symbolisme ou la naissance de la poésie moderne*, Pierre Bordas et fils, Paris, 1989
- Francastel, Pierre, *Realitatea figurativă. Elemente structurale de sociologie a artei*. Traducere din limba franceză de Mircea Tomuș. Prefață de Ion Pascadi, București, Editura Meridiane, 1972
- Friedrich, Hugo, *Structura liricii moderne – de la mijlocul secolului al XIX-lea până la mijlocul secolului al XX-lea*. În românește de Dieter Fuhrmann. Prefață de Mircea Martin, București, Editura Univers, 1998
- Freud, Sigmund, *Interpretarea viselor*, Trad. Dr. Leonard Gavrilu, Editura Științifică, București, 1993
- Freud, Sigmund, *Psihanaliză și artă*. Traducere din limba germană: Vasile Dem. Zamfirescu, Cosmin Teodoru. Note introductive: Vasile Dem. Zamfirescu, București, Editura Trei, 1996
- Freud, Sigmund, *Scrieri despre literatură și artă*. Traducere și note de Vasile Dem. Zamfirescu. Prefață de Romul Munteanu, București, Editura Univers, 1980

- Frye, Northrop, *Anatomia criticii*. În românește de Domnica Sterian și Mihai Spăriosu.
Prefață de Vera Călin, București, Editura Univers, 1972
- Fundoianu, B., *Conștiința nefericită*, Traducere de Andreea Vlădescu, București, Editura
Humanitas, 1993
- Fundoianu, B., *Poezii*, București, Editura Minerva, 1983
- Ghideanu, Tudor, *Temeiuri critice ale creației. Filozofie și creație la Jean-Paul Sartre*,
București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1988
- Clare Gibson, *Semne și simboluri (Ghid ilustrat. Semnificații și origini)*. Traducere de Ondine
Fodor (consultant științific și lector: Cecilia Fodor), Editura
Aquila '93, Oradea, 1998
- Goci, Aureliu, *Geneza și structura poeziei românești în secolul XX*, București, Editura 100+1
Gramar, 2001
- Golopenția-Eretescu, Sanda, *Studii de poetică și stilistică*, București, Editura Pentru
Literatură, 1966
- Grigorescu-Bacovia, Agatha, *Bacovia. Poezie sau destin*, București, Editura Eminescu, 1972
- Grigurcu, Gheorghe, *Bacovia – un antisentimental*, București, Editura Albatros, 1974
- Guyau, Jean-Marie, *Arta din punct de vedere sociologic*. Traducere de Alexandru Dobrescu,
București, Editura Meridiane, 1991
- Heidegger, Martin, *Originea operei de artă*, Traducere de Thomas Kleininger și Gabriel
Liiceanu, București, Editura Humanitas, 1995
- Hocke, René Gustav, *Manierismul în literatură. Alchimie a limbii și artă combinatorie
esoterică. Contribuții la literatura comparată europeană*. Ediția
a doua revizuită. Text integral. În românește de Herta Spuhn.
Prefață de Nicolae Balotă, București, Editura Univers, 1998
- Ibrăileanu, Garabet, *Studii literare*. Antologie, studiu introductiv și note finale de Ion Bălu,
București, Editura Tineretului, 1968

- Ilie, Delia Ioana, *Socio-antropologia spațiului*, Timișoara, Editura Eurostampa, 2004
- Iliescu, Adriana, *Literatorul. Studiu monografic*, Editura pentru Literatură, București, 1968
- Indrieș, Alexandra, *Alternative bacoviene*, București, Editura Minerva, 1984
- Jameson, Frederic, *The Modernist Papers*, London & New York Verso, 2007
- Jouve, Severine, *Les Décadents. Bréviaire fin de siècle*, Plon, Paris, 1989
- Jung, C. G., *Opere complete. Vol. I. Arhetipurile și inconștientul colectiv*, București, Editura Humanitas, 2003
- Jung, C. G., *Opere complete. 15. Despre Fenomenul spiritului în artă și știință*. Traducere din limba germană de Gabriela Danțiș, București, Editura Trei, 2003
- Jung, C. G., *Tipuri psihologice*. Traducere din germană de Viorica Nișcov, București, Editura Humanitas, 1997
- Kayser, Wolfgang, *Opera literară*. Trad. Rom. De H. R. Radian, București, Editura Univers, 1984
- Le Bon, Gustave, *Opiniile și credințele*, București, Editura Științifică, 1995
- Le Bon, Gustave, *Psihologia mulțimilor*, București, Editura Anima, 1991
- Lefter, Ion Bogdan, *Bacovia – un model al tranziției*, Pitești, Editura Paralela 45, 2001
- Lefter, Ion Bogdan, *Recapitularea modernității. Pentru o nouă istorie a literaturii române*, București, Editura Paralela 45, 2000
- Lewisohn. Ludwig, *The Poets of Modern France*, New York, B. W. Huebsch Subjects, 1919
- Lipatti, Valentin, *Valori franceze. Studii și articole*, București, Editura de Stat Pentru Literatură și Artă, 1959
- Lovinescu, Eugen, *Critice*, IX, București, Editura Ancora, 1923
- Lovinescu, Eugen, *Critice*, VII, București, Aurora, 1927
- Lovinescu, Eugen, *Critice. 2*, București, Editura Minerva, 1982
- Lovinescu, Eugen. *Istoria literaturii române contemporane, I-III*, București, Editura Minerva,

1981

- Maioreescu, Titu, *Din „Critice”*. Studiu introductiv de Prof. Liviu Rusu. Ediție îngrijită de Domnica Filimon-Stoicescu, București, Editura Tineretului, 1967
- Macedonski, Alexandru, *Opere, vol. 3; nuvele, schițe și povestiri*. Ediție critică cu studiu introductiv, note și variante de Tudor Vianu, București, Editura Fundația Regală Pentru Literatură și Artă, 1944
- Macedonski, Alexandru, *Opere, I-VII*. Studiu introductiv, ediție îngrijită, note și variante, cronologie și bibliografie de Adrian Marino (și Elisabeta Brâncuș), Scriitori Români, Editura Minerva, București, 1966-1980
- Macedonski, Alexandru, *Opere și poezii*. Studiu introductiv, ediție îngrijită, note și variante, cronologie și bibliografie de Adrian Marino, București, Editura Pentru Literatură, 1966
- Macedonski, Alexandru, *Poezii*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2006
- Macedonski, *Poemele nopților*. Antologie, prefață, note și bibliografie de Mircea Anghelescu, Editura Albatros, București, 1972
- Macedonski, Alexandru, *Le calvaire du feu*, Paris, Sansot, 1906
- Macedonski, Alexandru, *Thalassa*. Prefață, curriculum vitae și bibliografie de Al. Piru, București, Editura Mondero, 1993
- Mallarmé, Stéphane, *Œuvres complètes, I*. Édition présentée, établie et annotée par BERTRAND MARCHALL (Bibliothèque de la Pléiade). Paris, Gallimard, 1998
- Manolescu, Nicolae, *Metamorfozele poeziei*, București, Editura Pentru Literatură, 1968
- Marchal, Bertrand, *Lire le Symbolisme*, Dunod, Paris, 1993
- Marcus, Solomon, *Poetica matematică*, București, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1970

- Marino, Adrian, *Viața lui Alexandru Macedonski*, București, Editura Pentru Literatură, 1965
- Marino, Adrian, *Opera lui Alexandru Macedonski*, București, Editura Pentru Literatură, 1967
- Mauron, Charles, *De la metaforele obsedante la mitul personal*. Traducere din limba franceză de Ioana Bot. Aparat critic, bibliografie și note pentru ediția românească de Ioana Bot și Raluca Lupu, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2001
- Mauron, Charles, *Psychocritique du genre comique : Aristophane, Plaute, Térence, Molière*, Éditions José Corti, Paris, 1964
- Michaud, Guy, *Message poétique du symbolisme*, Librairie Nizet, Paris, 1954
- Minulescu, Ion, *Opera poetică*, vol. I și II. Ediția a doua, Chișinău, Editura Cartier, 2005
- Minulescu, Ion, *Opere*. Ediție îngrijită, tabel cronologic, note și variante de Emil Manu. Prefață de Mihai Gafița, București, Editura Minerva, 1974
- Mockel, Albert, *Propos de littérature*, A.R.L.L.F., Bruxelles, 1954
- Mockel, Albert, *Esthétique du symbolisme*, A.R.L.L.F., Bruxelles, 1962
- Mollon, Phil, *Inconștientul*. Traducere de Anacaona Mîndrilă, București, Editura Lucman, 2005
- Negrici, Eugen, *Iluziile literaturii române*, București, Editura Cartea Românească, 2008
- Nicoară, Simona, *Nașunea modernă. Mituri, simboluri, ideologii*, Editura Accent, 2002
- Nicoară, Simona, Nicoară, Toader, *Mentalități colective și imaginar social. Istoria și noile paradigme ale cunoașterii*, Cluj-Napoca, Editura Presa Universitară Clujeană/Mesagerul, 1996.
- Noel, Richard, *Le mouvement decadent*, Nizet, Paris, 1968
- Ocinic, Mirela, *Fantasticul în povestirea și nuvela românească. Un vis iluminat de-un fulger*, vol. I, Sibiu, Editura Imago, 2002
- Olivero, Federico, *Studies in Modern Poetry*, London, Humphrey Milford, 1921
- Pantea, Aurel, *Poeți ai transcendenței pline*, Cluj-Napoca, Editura Limes, 2005

- Papu, Edgar, *Evoluția și formele genului liric*, București, Editura Tineretului, 1968
- Petică, Ștefan, *Scrieri. I-II*. Ediție îngrijită, studiu introductiv, note, comentarii și variante de Eufrosina Molcuț, București, Editura Minerva, 1970
- Petroveanu, Mihail, *George Bacovia*, București, Editura Pentru Literatură, 1969
- Pillat, Ion, *Portrete lirice*. Ediție îngrijită și prefață de Virgil Nemoianu, București, Editura Pentru Literatură Universală, 1969
- Popescu, Florentin, *Necunoscutul Macedonski*, București, Editura Fundației Culturale Ideea Europeană, 2005
- Pop, Ion, *Jocul poeziei*, București, Editura Cartea Românească, 1985
- Pop, Ion, *Ore franceze*, București, Editura Univers, 1979
- Popovici, Vasile, *Rimbaud*. Ediția a 2-a revăzută, București, Editura Cartea Românească, 2006.
- Pricop, Lucian, *Macedonski. Dicționar*, București, Editura Ager, 2003
- Proust, Marcel, *Contre Sainte-Beuve précédé de Pastiches et mélanges et suivi de Essais et articles*. Ed. By Pierre Clarac and Yves Sandre, Gallimard, 1971
- Raymond, Marcel, *De la Baudelaire la suprarealism*. Traducere de Leonid Dimov. Studiu introductiv de Mircea Martin, București, Editura Univers, 1988
- Rimbaud, Arthur, *Œuvres complètes*, éd. Antoine Adam, Bibliothèque de la Pléiade, Paris: Gallimard, 1972
- Ricœur, Paul, *Eseuri de hermeneutică*, Traducere de Vasile Tonoiu, București, Editura Humanitas, 1995
- Rollinat Maurice, *Les Névroses*, Minard, „Lettres Modernes”, edition de Regis Miannay, 1972
- Sartre, Jean-Paul, *Teatru*. Traducere de Nicolae Minei, Any Florea, Mihai Sora, Margareta Bărbuță, George Vraca, Anca Gonțescu, București, Editura RAO, 2007

- Scarlat, Mircea, *George Bacovia - nuanțări*, București, Editura Cartea Românească, 1987
- Segal, Julia, *Fantasma*. Traducere de Anacaona Mîndrilă, București, Editura Lucman, 2005
- Souriau, Étienne, *La Correspondance des arts*, Paris, Flammarion, 1947
- Starobinski, Jean, *Melancolie, nostalgie, ironie*. Traducere de Angela Martin. Selecția textelor și prefață de Mircea Martin, București, Editura Meridiane, 1993
- Streinu, Vladimir, *Pagini de critică literară*, vol. I și II, București, Editura Pentru Literatură, 1968
- Symons, Arthur, *The Symbolist Movement in Literature*. Revised and Enlarged Edition, New York, E. P. Dutton & Company, 1919
- Todorov, Tzvetan, *Teorii ale simbolului*. Traducere: Maria Murgu. Prefață: Maria Carpov, București, Editura Univers, 1983
- Tomașevski, Boris, *Teoria literaturii. Poetica*. Traducere, prefață și comentarii de Leonida Teodorescu, București, Editura Univers, 1973
- Tomuș, Mircea, *Cincisprezece poeți*, București, Editura Pentru Literatură, 1968
- Ulici, Laurențiu, *Recurs*, București, Editura Cartea Românească, 1971
- Ungureanu, Cornel, *Istoria secretă a literaturii române*, Brașov, Editura Aula, 2007
- Valéry, Paul, *Criza spiritului și alte eseuri*. Traducere de Maria Ivănescu, Iași, Editura Polirom, 1996
- Van Tieghem, Philippe, *Marile doctrine literare în Franța: De la pleiadă la suprarealism*. Traducere de Alexandru George, București, Editura Univers, 1972
- Vianu, Tudor, *Masca timpului. Schițe de critică literară*, Arad, Editura Librăriei Diecezane, 1926
- Vîgotski, L. S., *Psihologia artei*. În românește de Inna Cristea, București, Editura Univers, 1973
- Weber, Jean Paul, *Domaines thématiques*, Paris, Gallimard, 1963

- Weber, Jean Paul, *Genèse de l'œuvre poétique*, Paris, Gallimard, 1960
- Weber, Max, *Teorie și metodă în științele culturii*. Traducere de Nicolae Râmbu și Johann Klush. Notă asupra ediției și consultant științific Elisabeta Stănciulescu, Iași, Editura Polirom, 2001
- Wunenburger, Jean-Jacques, *Filozofia imaginilor*. Traducere de Muguraș Constantinescu. Ediție îngrijită și postfață de Sorin Alexandrescu, Iași, Editura Polirom, 2004
- Wunenburger, Jean-Jacques, *Utopia sau criza imaginarului*. Traducere de Tudor Ionescu, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2001
- Zamfir, Mihai, *Introducere în opera lui Al. Macedonski*, București, Editura Minerva, 1972
- Zamfirescu, Vasile Dem., *Introducere în psihanaliza freudiană și postfreudiană*. Curs universitar. Ediția a doua, revizuită și adăugită, București, Editura Trei, 2007
- Zamfirescu, Vasile Dem., *Filosofia inconștientului*. Ediția a doua, revizuită, București, Editura Trei, 2001
- Zeletin, C. D., *Lirică Franceză modernă*. Florilegiu alcătuit, tradus, adnotat și cu o postfață de C. D. Zeletin, București, Editura Albatros, 1981
- ***, *Alexandru Macedonski*. Antologie, prefață, comentarii, tabel cronologic și bibliografie de Fănuș Băileșteanu, București, Editura Eminescu, 1975
- ***, *Antologia poeziei franceze de la Rimbaud până azi*. Ediție întocmită de Ion Caraion și Ov. S. Crohmălniceanu. Cuvânt înainte de Ov. S. Crohmălniceanu, București, Editura Minerva, 1974
- ***, *Antologia poeziei simboliste românești*. Ediție și prefață de Lidia Bote, București, Editura Pentru Literatură, 1968
- ***, *Climat poetic simbolist*. Ediție, prefață și note de Mircea Scarlat, București, Editura Minerva, 1987

- ***, *Dicționar de literatură română. Scriitori, reviste, curente*, Paul Cornea, Florin Manolescu, Pompiliu Mircea, Valentina Marin – Curticeanu, Dumitru Micu, Dim. Păcurariu, Al. Pezderka, Marian Popa, Eugen Simion, Dan Simionescu, I. V. Șerban, Elena Zaharia – Filipaș. Coordonator: Dim. Păcurariu, București, Editura Univers, 1979
- ***, *Incursiuni în imaginar. Comentarii și interpretări*. Coordonare: Mircea Braga și Gabriela Chiciudean, Sibiu, Editura Imago, 2007
- ***, *Muzică și literatură. Eseuri*, București, Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor din Republica Socialistă România, 1966
- ***, *Neurological disorders in famous artists*. Ed. by J. Bogousslavsky and F. Boller. S. Karger, AG 2005
- ***, *Poezia simbolistă românească*. Antologie, introducere, dosare critice, comentarii, note și bibliografie de Rodica Zafiu, Lector la universitatea din București, București, Editura Humanitas, 1996
- ***, *Simbolismul românesc – Manifeste literare. Poezie. Proză. Dramaturgie*. Ediție îngrijită de Lucian Pricop, București, Editura CNI Coresi, 2003
- Academia de științe sociale și politice. Institutul de istorie și teorie literară „G. Călinescu”, *Literatură română contemporană. I. Poezia*. Coordonator Marin Bucur, București, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1980
- Centrul de informare și documentare în științe sociale și politice, *Artă și societate*, București, 1972
- „Familia”, an XVII (117), nr. 9 (193), septembrie 1981, p. 5
- „The French Review”, Vol. 46, No. 2 (Dec, 1972), 299-311, p. 299